

УДК 78.071.1/.03:929-051(477)Яковчук О.
DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-4-12>

Люція ЦИГАНЮК

старший викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та методики музичної освіти, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, Україна, 29013

ORCID: 0000-0002-0998-9906

Бібліографічний опис статті: Циганюк, Л. (2023). Традиції та інновації в індивідуальному стилі Олександра Яковчука. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 92–99, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-4-12>

**ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ІНДИВІДУАЛЬНОМУ СТИЛІ
ОЛЕКСАНДРА ЯКОВЧУКА**

Олександр Яковчук – український композитор II пол. XX – поч. XXI століття, творчість якого позначена надзвичайною жанровою різноманітністю та плідністю творчого процесу і гідно презентує українську музику і в Україні, і за кордоном. **Мета роботи** – проаналізувати традиційні та інноваційні аспекти індивідуального стилю О. Яковчука. **Методологія** дослідження ґрунтується на використанні таких методів: теоретичного, спрямованого на аналітичний розгляд окремих елементів музичних творів, використання різноманітних виразових засобів; методу жанрово-стильового аналізу, який сприяє виявленню жанрових ознак музичних творів, жанрової належності, розкриттю жанрових паралелей та асоціацій у музичному творі та розкриває стильові особливості творчості композитора; методу узагальнення інформації та методу музичного аналізу. **Наукова новизна** дослідження полягає в узагальненому аналізі творчості О. Яковчука з позиції традиційного та інноваційного в його індивідуальному стилі. **Висновки.** Жанрова палітра творчості О. Яковчука різноманітна, у кожному з жанрових напрямків він створив неповторні зразки професійної української музики, у яких широко представлені й традиційні підходи, і все нове та прогресивне, що було ввібрано майстром протягом життя на Батьківщині і за кордоном. Стиль творчості О. Яковчука виявляється в тяжінні до програмності, у масштабності музичного мислення композитора, у превалюванні поліфонічних прийомів розвитку, використання нових тембральних можливостей і окремих інструментів, її оркестру. Постать видатного українського композитора нашого часу О. Яковчука окреслюється багатогранністю творчого обдарування і репрезентує нові виміри розвитку українського музичного мистецтва в міцному взаємозв'язку з українськими та світовими музичними традиціями.

Ключові слова: композитор О. Яковчук, традиційне, інноваційне, стильові особливості, українська музика.

Liutsiia TSYHANIUK

Senior Teacher at the Department of Musicology, Instrumental Training and Methods of Music Education, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, 139 Proskurivskoho Pidpillia street, Khmelnytskyi, Ukraine, 29013

ORCID: 0000-0002-0998-9906

To cite this article: Tsyhaniuk, L. (2023). Tradytzii ta innovatsii v indyvidualnomu styli Oleksandra Yakovchuka [Traditions and innovations in Oleksandr Yakovchuk's individual style]. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 92–99, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-4-12>

**TRADITIONS AND INNOVATIONS IN OLEKSANDR YAKOVCHUK'S
INDIVIDUAL STYLE**

Oleksandr Yakovchuk is a Ukrainian composer of the 2nd half of the 20th century and the beginning of the 21st century, whose work is characterized by extraordinary genre diversity and the wealth of the creative process and presents Ukrainian music with dignity both in Ukraine and abroad. **The purpose of the work** is to analyze traditional and innovative aspects of O. Yakovchuk's individual style. **The research methodology** is based on the application of the following methods: theoretical method, aimed at the analytical consideration of individual elements of musical works, the use of various means of expression; method of genre-style analysis, which contributes to the identification of genre features of musical works, genre belonging, revealing genre parallels and associations in a musical work and shows the stylistic features of the composer's work; method of generalization of the information and the method of musical analysis. **The**

scientific novelty of the research lies in the generalized analysis of O. Yakovchuk's work from the standpoint of traditional and innovative features of his individual style. **Conclusions.** The genre palette of O. Yakovchuk's creative work is extremely diverse, and in each of the genre directions he created unique samples of professional Ukrainian music, which widely represented traditional approaches as well as new and progressive features, absorbed by the master during his life both in the Motherland and abroad. The creative style of O. Yakovchuk is manifested in the tendency towards programming, in the scale of the composer's musical thinking, in predominance of polyphonic methods of development, the use of new timbral possibilities of both individual instruments and the orchestra. The figure of an outstanding Ukrainian composer of nowadays, O. Yakovchuk, is characterized by the versatility of his creative talent and represents new dimensions of the development of Ukrainian musical art in a strong connection with Ukrainian and world musical traditions.

Key words: composer O. Yakovchuk, traditional, innovative, stylistic features, Ukrainian music.

Актуальність проблеми: Усе розмаїття стильових пошуків у ХХ столітті тим чи іншим чином об'єднується в мистецтві постмодерної доби. Кожний митець прагнув до того, щоб бути зрозумілим реципієнту, і водночас бажав бути впізнаваним, самобутнім, виробити неповторний музичний стиль, що, зазвичай, досягається поєднанням традиційних і інноваційних прийомів у композиції музичних творів. Традиційне – це не просто повторюваність у часі, а вироблена певна система уявлень, норм, символів, які наділені усталеним значенням і приймаються наступними поколіннями. Інноваційне не заперечує традиції, вони чудово співіснують і доповнюють один одного. Інновація розвиває й видозмінює традиційне відповідно до часу, а традиційне дає можливість пристосуватися інноваційному до всього попереднього досвіду, стати його частиною. Композитори постмодерної доби в пошуках власного стилю прагнули до синергізму модерного з традиційним, що дозволяло не тільки отримати мистецький продукт нової якості, але й донести свою музику до слухача. Д. Щириця зауважує, що «уміння комунікувати за допомогою художніх засобів у музиці – один з суттєвих аспектів діяльності композитора. І коли навіть музична мова змінюється радикально, у його творах будуть залишатися структури, які дозволяють розуміти звукові явища як музику, і музику певного типу або певної традиції. Причиною для цього є необхідність підтримувати комунікативну функцію музики в умовах певної культури. Саме завдяки такому зв'язку новаційна творчість композиторів з часом займає місце в історії як етап розвитку, а також має можливість звучати в одних концертних залах з творами минулих епох» (Щириця, 2019).

Одним з композиторів постмодерної доби є яскравий представник київської композиторської школи, заслужений діяч мистецтв

України, лауреат премії ім. А. Веделя – Олександр Миколайович Яковчук. Творчість композитора позначена надзвичайною плідністю, тематичною та жанровою широтою, у його творчому доробку сценічні та симфонічні твори, інструментальні концерти, твори для камерного та естрадно-симфонічного оркестру, оркестру українських народних інструментів, кантати, камерні кантати та твори для хору (зокрема і для дитячого), духовна музика та твори, присвячені творчості Т. Г. Шевченка, камерна музика, сонати для різних інструментів та твори для фортепіано, музика для театральних вистав, обробки українських народних пісень для хору різного складу та пісні – усього разом понад 800 творів. Композитор майстерно володіє специфікою будь-якого з жанрів, про що свідчить такий вагомий і різноплановий творчий доробок. Незважаючи на те, що сьогодні творчий доробок О. Яковчука інтенсивно досліджується науковцями, багато аспектів його творчості ще не висвітлено, один з яких – міра симбіозу традиційного і інноваційного в його музиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчий доробок О. Яковчука сьогодні перебуває в стані активного дослідження. Композитор довго проживав за кордоном, тож вивчення його творчості, яка одразу викликала значну зацікавленість музичної спільноти, припинилося аж до повернення Олександра Миколайовича в Україну. Сьогодні дослідження симфонічної музики композитора знаходимо в статтях О. Кушнірук та А. Бондаренко, фортепіанної музики для дітей і фортепіанної мініатюри – у К. Гаран, поліфонічний цикл «12 прелюдій і фуг» розглядається в статтях І. Країнської і Л. Циганюк, «Школа гри на фортепіано» аналізується Т. Кривицькою та Н. Цейко, фольклорна творчість – у В. Шевченко та О. Кушнірук, камерно-інструментальна музика висвітлена в статтях та дисертації Н. Яковчук.

Мета дослідження: проаналізувати традиційні та інноваційні аспекти індивідуального стилю О. Яковчука.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Олександр Миколайович народився 21 травня 1952 р. в с. Черче Чемеровецького району Хмельницької області. Професійну музичну освіту здобув спочатку в Хмельницькому музичному училищі, далі – у Київській консерваторії. Т. Волошина розповідає, що «консерваторське зростання композитора відбувалось у класі відомого українського композитора, талановитого піаніста, професора Київської консерваторії Анатолія Опанасовича Коломійця, музиканта з унікальним слуховим обдаруванням і феноменальним знанням світової музичної літератури, перш за все, різних поліфонічних стилів і шкіл. За визнанням О. Яковчука, глибоке вивчення цього типу музичного мислення надзвичайно сприяло постійному звертання до поліфонічних засобів і форм у своїх творчих пошуках» (Волошина, 2013, с. 153).

У консерваторії О. Яковчук здобув ґрунтовну класичну освіту, але оскільки А. Коломієць вчився в Л. Ревуцького, який, зі свого боку, – у М. Лисенка, то молодий композитор набував професійних знань та вмінь у тісному зв'язку з традиціями українського національного музичного мистецтва.

Одним із важливих етапів професійного зростання О. Яковчука стали роки підвищення майстерності на Всесоюзних семінарах молодих композиторів в Будинку творчості «Іваново» в росії. Сам композитор розповідав: «Спочатку з'явилося переконання, що я ще недостатньо озброєний композиторською технікою, щоб відправлятися у самостійне плавання. На Івановські семінари я їздив вісім разів, аж до 35-ти років. Мені це було потрібно для розширення художнього світогляду, для набуття нових знань та композиторського розвитку. Я відчував, що той курс, який ми пройшли в консерваторії, є замалим для мене. Звичайно, він давав добру основу, але не давав свободи. Я хотів бути універсально освіченим композитором і відчував, що тільки тоді зможу себе реалізувати»¹.

Упродовж 1976–1990 років Олександр Миколайович працював спочатку редактором у відділі української музики на Республіканському радіо, далі став завідувачем музичної частини

в Київському музичному театрі, згодом – на творчій роботі. З 1990 по 1992 рік жив і працював у Югославії, а з 1994 по 2009 рік – у Канаді, де став членом Ліги композиторів Канади та Канадського музичного центру з 1996 року, також головою журі з композиції на «Kiwanis Music Festival» та почесним президентом «Eto-bicoke Music Festival». У 2009 році повернувся до Києва, де живе й працює досі на кафедрі композиції НМАУ ім. П. І. Чайковського (Нац. спіл. комп. України).

Розглянемо основні жанрові напрямки творчого доробку О. Яковчука з позицій традиційного та інноваційного в індивідуальному музичному стилі композитора. Палітра інтересів О. Яковчука надзвичайно різноманітна, він обізнаний у літературі, живописі, скульптурі, захоплюється архітектурою, сучасною технікою, та все ж музика в його житті посіла одне з найголовніших місць. Особливу нішу у творчому доробку посідає музика для фортепіано – від творів для початківців до складного концертного рівня, хоча поле мистецької уваги композитора сягає майже всіх інструментів, що входять до складу симфонічного оркестру.

Серед найвагоміших досягнень у царині фортепіанної музики вирізняється поліфонічний цикл «12 прелюдій і фуг» і «Школа гри на фортепіано». Характеризуючи техніку поліфонічного письма О. Яковчука в поліфонічному циклі, І. Країнська звертає увагу на застосування композитором установлених принципів поліфонії вільного письма (Бах та його послідовники) і поліфонії ХХ ст. (модальність ново-віденської школи). Однак зауважує дослідниця, що «попри опору на традиції, Яковчук зумів створити власний оригінальний стиль, а головне – зробив це в новій для української музики техніці. (...) Основним новаторством у циклі Яковчука стало використання модальної техніки» (Країнська, 2012, с. 209).

Структура поліфонічного циклу досить оригінальна, він умовно поділений на 2 зошити – у першому прелюдії і фуги по чергово розташовані від нот, які відповідають семи білим клавішам, а далі – 5 мініциклів від звуків, які розташовані на чорних клавішах фортепіано. У циклі прослідковується певна драматургія – у першому зошиті переважають твори рухливого, часто «урбаністичного» характеру, у другому зошиті – більше глибоких самоза-

¹ В особистій розмові з авторкою статті.

глиблених, почасти філософських образів. Прелюдії в циклі переважно написані з використанням поліфонічної техніки, також оригінальним є підхід композитора до форми (рондо, інвенція тощо) та їхніх жанрових характеристик (токата, буре, жига та ін.). Хоча їхня стильова визначеність не представлена всіма інтонаційно-виразовими засобами, але асоціації, пов'язані з тим чи іншим жанром, дають змогу краще зрозуміти образний зміст музики. Фуги строго структуровані, здебільшого написані в трьох-частинній формі з майстерним застосуванням усього арсеналу поліфонічних прийомів². Прелюдії і фуги О. Яковчука – це яскраві сучасні концертні твори високого рівня складності, у яких композитор використовує традиційний жанр – поліфонічний цикл на макро- (як великий цикл з 12 пар прелюдій і фуг) і мікрорівні (як мініцикл – «прелюдія-фуга»), започаткований ще Й. С. Бахом, майстерно вибудовує фугу, водночас збільшує поліфонізацію прелюдії, використовує модальну техніку, пов'язує прелюдії і фуги між собою не тільки одним змодельованим ладом, а й використовує численні приховані «арки», які незримо об'єднують кожний мініцикл. Музична мова творів – сучасна і колоритна, тональні зв'язки послаблені, усі процеси підпорядковуються не тональності, а змодельованому ладу, використаному у творі.

«Школа гри на фортепіано» О. Яковчука – це структурований за окремими розділами авторський фортепіанний репертуар дидактичного спрямування, мета якого – «виховати сучасного юного музиканта на модерному матеріалі, підготувавши його до адекватного сприйняття музики ХХІ століття» (Яковчук О., 2019, с. 2).

О. Кушнірук зауважує, що «в українській музиці це перший приклад композиторської «Школи гри на фортепіано», що дає право визнати його автора відкривачем нових перспективних шляхів на теренах українського музичного мистецтва» (Кушнірук, 2020а).

Потреба в яскравому сучасному репертуарі для дітей давно назріла в українській музичній школі. Багатьом викладачам ще донедавна було зручно працювати за радянською фортепіанною школою О. Ніколаєва, та сьогодні, як ніколи раніше, стало актуальним залучення моло-

дого покоління до національного українського репертуару, формування самоідентифікації українських дітей, розвиток у них переконань, що українське мистецтво – це належний рівень, це сучасно, цікаво й захопливо. У «Школі гри на фортепіано» О. Яковчук органічно поєднав дві важливі мети – навчання дітей сучасної музики ХХІ ст., де представлені різні стилі музичного письма – елементи сонористики, сучасної гармонії, модальної техніки тощо і української народної творчості (у першому розділі композитор представив українські народні пісні з підтекстовкою поряд з англійськими піснями, крім того, багато інструментальних творів, заснованих на фольклорній тематиці, як-от: «Подольночка», «Поліська колядка», «Кривий танець» тощо).

Т. Кривицька та Н. Цейко, детально проаналізувавши «Школу гри на фортепіано» О. Яковчука, дійшли висновків, що «ця праця дає відповідь на цілий ряд викликів, що стоять перед українською музичною і, зокрема, фортепіанною освітою сьогодення. Перше. Це сфокусованість на українському репертуарі, що є шляхом до успішного подолання колоніального минулого. Друге. Це наявність яскраво вираженого світового контексту, що втілено як на рівні постійної українсько-англійської двомовності «Школи», так і шляхом збагачення власне українського репертуару жанровими і стильовими моделями європейського бароко, класицизму, романтизму, світової музики ХХ століття, джазу, року тощо. Третє. Це запропонований вектор технічного та естетичного розвитку юного піаніста, що від перших спроб музикування (вступ) проходить через ряд етапів здобуття пізнання та набуття навичок майстерності. (...) Разом з тим, запропонована послідовність розділів «Школи» є певним схематичним відображенням авторської концепції виховання юного піаніста в сучасних умовах. (...) вона є достатньо переконливою методологічно і конкурентоздатною на світовому рівні» (Кривицька, Цейко, 2022, с. 31).

Отже, «Школа гри на фортепіано», з одного боку, структурована згідно з загальноприйнятими канонами – у ній представлено різноманітний репертуар у порядку поступового зростання складності, ураховано всі необхідні жанри у вихованні юних піаністів: пісні, п'єси, танці, етюди, поліфонія, велика форма,

² Детальний аналіз циклу див. у статті Циганюк Л. І. Специфіка поліфонічного циклу О. Яковчука в зіставленні категорій «Традиційне-іновачійне». Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: науковий збірник. Рівне: РДГУ. 2020. Вип. 34. С. 116–124.

ансамблі. Водночас репертуар «Школи» заснований на авторському репертуарі, у якому застосовується сучасна колоритна музична мова, різнопланова техніка побудови музичної тканини, композитор використовує яскраві, цікаві для дітей музичні образи. Зроблено акцент на національному вихованні в поєднанні з залученням дітей і до надбань світової культури.

Одним з напрямків доробку О. Яковчука є симфонічна творчість, яка налічує сьогодні 8 симфоній, 2 симфонічні поеми і 10 інструментальних концертів. Такі вагомі творчі напрацювання в царині симфонічної музики свідчать про особливий стиль мислення композитора, якому притаманне глибоке філософське, інтелектуальне і художнє осмислення обраної тематики.

Першим успішним симфонічним твором постала поема «Золоті ворота» (1982 рік) до святкування 1500-річчя заснування Києва. Вона започаткувала в симфонічній творчості О. Яковчука ідею програмності, втілену майже в усіх його симфоніях, поеми для оркестру народних інструментів «Дніпро», Другому скрипковому концерті (назви частин – Вступ, Каяття, Відродження, Ламентація, Поминання)³: I – «Біоритми Чорнобиля» (1986 рік); II – мі мінор (1987 рік); III – «Відгомін дитинства» (1987 рік); IV – «Тридцять третій» (1990 рік); V – «Ностальгія» (2007 рік); VI – «Пам'яті Барбера» (2013 рік); VII – «Майдан» (2014 рік); VIII – «Нескорені» (2016 рік) (Кушнірук, 2020b, с. 30-31).

У другій половині XX – на поч. XXI ст. спостерігається тенденція до зміни вектору функціонування жанру симфонії. У симфонічному доробку О. Яковчука представлені різноманітні ідеї втілення симфонізму. У I симфонії «Біоритми Чорнобиля» використана нетипова для симфонічного жанру двохчастинна форма, поєднання драматичного та лірико-медитативного художнього висловлювання, часте використання інструментальних соло. II симфонія написана в неоромантичному стилі, застосована модальна техніка і також нетипова для цього жанру двохчастинна форма. У III симфонії «Відгомін дитинства» на вірші Ю. Сердюка, використана типова 4-частинна форма, їй притаманні риси сонатності і хвилеподібний розвиток драматургії, також композитор поєднує

жанр симфонії з хором писемом кантатно-ораторіального типу, використовує прийоми стилізації і сонористичної поліпластовості (за визначенням О. Кушнірука). IV симфонія «Тридцять третій» – це симфонія-реквієм на сл. В. Юхимовича, має шестичастинну будову, де поєднуються засоби симфонізму з хором співом, використано прийоми стилізації, розвинуто лейтмотивну систему. V симфонія «Ностальгія» становить одночастинну композицію, де простежуються риси сонатності. VI симфонія – «Пам'яті Барбера», написана у 2-частинній формі. О. Кушнірук, аналізуючи цей твір, звертає увагу на те, що «обрамлення прологом та епілогом розширює його рамки, а хід музичного розвитку підпорядковано ідеї контрасту між лірико-драматичною першою на принципі сонатності та дієво-ексцентричною поліфонічною другою частинами. Цілісність твору постає завдяки наявним інтертекстуальним зв'язкам» (Кушнірук, 2020b, с. 33). VII і VIII симфонії «Майдан» і «Нескорені» є також одночастинними і з самого початку задумувалися як диптих. У симфонії «Майдан» за допомогою розгорнутих інструментальних соло розкривається концепція підняття значення індивідуальності над масовістю. Композитор вводить поряд з традиційними інструментами для симфонічного оркестру нетрадиційні – най, дудук як символ полеглих героїв Майдану. Восьма симфонія «Нескорені» написана О. Яковчуком ще в 2016 році як реакція на російську агресію у 2014 році та пов'язані з цим трагічні події. Але цей твір насправді значно випередив свій час, у ньому композитор постає, неначе пророк, який передбачив усі жахіття повномасштабної війни у 2022 році. Симфонія актуальна для сьогоднішніх реалій і торкається зболених душ українського народу, акумулюючи весь жах і біль війни, але й водночас віру в перемогу України над рашистською навалою. Симфонія одночастинна, їй притаманна наскрізна драматургія хвильового типу з введенням розлогого вокалізу мецо-сопрано. Написана у двох редакціях: одна – для великого духового оркестру, друга – для симфонічного оркестру.

Аналіз симфонічного доробку О. Яковчука дозволяє дійти висновку, що композитор глибоко переосмислює особисті переживання та драматичні історичні події України від минулого до сьогодні. Головними ознаками сим-

³ Варто зауважити, що тяжіння до програмності у творчості О. Яковчука спостерігається не тільки в симфонічному, але й інших жанрах і є складником його авторського стилю.

фонічного стилю композитора є програмність, застосування таких нових прийомів письма, як стилізація, сонористична поліпластовість, значна роль духової групи інструментів, використання незвичних тембрових поєднань інструментів, вільне трактування циклічності, розвинута лейтмотивна система, розширене розуміння жанру симфонії – поєднання його з реквіємом, введення хорового співу, вокалізів, поєднання симфонії і кантати, велике значення коди як розгорнутого епілогу.

Вагомим та невід’ємним аспектом національної означеності авторського стилю О. Яковчука є «відносини» з фольклором, які можна окреслити цитатою з передмови композитора до збірки українських колядок та щедрівок для дитячого хору а cappella: «Народна пісня – одвічний оберіг народної душі, єство ментальності етносу, його пам’ять про минуле і засада шляху у майбутнє» (Яковчук О., 2015, с. 5).

Основний період фольклористичної діяльності О. Яковчука припадає на 1970–90 роки. Ще навчаючись у консерваторії, композитор їздив у студентські фольклористичні експедиції під керівництвом завідувача Кабінету народної творчості при консерваторії В. Матвієнка. Згодом він продовжив справу збирання фольклору в Україні і навіть за кордоном, самостійно зібравши й упорядкувавши більше ніж 2 тисячі народних пісень, понад 345 з яких обробив для хорів різного складу і які увійшли до шеститомної антології, опублікованої протягом 2015–18 років. Завдяки невтомній праці Олександра Миколайовича ми маємо збереженими для нашого й наступних поколінь безцінний скарб української народної творчості. О. Кушнірук, аналізуючи фольклористичну діяльність композитора, зазначає: «Важко нині переоцінити художнє значення антології для розвою української національної музичної культури, її «питому вагу» у майбутньому, та сподіваємось, що поява такої об’ємної праці – великий внесок у наше музичне життя, своєрідний подвиг композитора патріота» (Кушнірук, 2018).

Особливістю хорових обробок народних пісень О. Яковчуком є те, що композитор виступає у цій діяльності у двох іпостасях одночасно – як етномузиколог і автор обробки. З одного боку, його хоровим обробкам притаманне розкриття первинної краси української народної мелодії, композитор не прагне демон-

струвати вправність у новітніх композиторських технологіях і не орієнтується на виняткову технічність вокально-хорового виконання, проте він майстерно застосовує принципи хорового письма, додаючи власне бачення художнього образу тієї чи іншої пісні. До прикладу – введення епізоду народної польки в обробці веснянки «Прийшла весна із квітками», тобто поєднання пісенного з танцювальним жанром, або створення на основі архаїчного народного наспіву з амбітусом у кварту «Ой, темна нічка Купайлочка» атмосфери нічних ігрищ молоді на свято Івана Купала, застосування «симфонізації» фактури засобами майстерного використання тембральних характеристик голосів, імітації ударних інструментів та досягнення стереофонічності звучання в окремих епізодах за рахунок використання хорової педалі.

Дослідниця творчості композитора О. Кушнірук пише: «Глибинне розуміння композитором народної музичної інтонаційності, логіки народного багатоголосся та особливостей ладовості, (...) власна професійна майстерність митця одягає народні мелодії у барвисті шати хорового образу, хорового звучання, надаючи їм об’ємного формату та просторовості» (Кушнірук, 2016).

Гнучку лінію застосування фольклору О. Яковчуком можна побачити у творах різноманітних жанрів. Надія Яковчук, досліджуючи камерно-інструментальну ділянку його творчості, дійшла висновку, що «стабільною складовою його стилю є глибинне осмислення фольклору – українського, польського, єврейського, іспанського, італійського, португальського. Воно проявилось в цитуванні пісенних й інструментальних мелодій, у переосмисленні народних жанрів (коломийка, гопак, козачок, мілонга, фаду, коблас, тарантела), в інтонаційних та ритмічних особливостях власної оригінальної мелодики» (Яковчук Н, 2017, с. 197).

Висновки і перспективи подальших досліджень: У процесі історичного розвитку музичного мистецтва поєднання традиційного та інноваційного співіснує в синергетичній взаємодії. Традиційне функціонує у вигляді певних зрозумілих структур, які допомагають ідентифікувати тип, рід, жанрову причетність музики, а інноваційне дозволяє отримати продукт нової якості, розвиває та змінює традиційне відповідно до часу.

Одним із знаних українських композиторів є наш сучасник Олександр Миколайович Яковчук, який гідно репрезентує українську музику не тільки в Україні, а й за її межами. Жанрова палітра творчості композитора надзвичайно різноманітна, у кожному з жанрових напрямків він створив неповторні зразки професійної української музики, у яких широко представлені і традиційні підходи, і все нове та прогресивне, що було ввібрано майстром протягом життя на Батьківщині і за кордоном.

Стиль творчості О. Яковчука виявляється в різних ознаках щодо окремих напрямків його творчості. Фортепіанний стиль характеризується осучасненням класичних музичних форм методом стилізації та контамінації, введення нових гармоній та поліфонічних прийомів, урахування надбання нововіденської школи, оновленням сонористичного забарвлення творів за допомогою модальної техніки, використанням нових тембральних можливостей інструменту та створення великої палітри нових візуальних образів.

Симфонічний стиль характеризується тяжінням до програмності, нестандартним підходом до циклічності, розширеним розумінням жанру симфонії, введенням в симфонію хорового і вокального складників, соло різноманітних інструментів, розвинутою лейтмотивною сис-

темою, застосуванням стилізації, підвищеною увагою до ролі мідних духових інструментів у ключових моментах драматургії, превалюванням поліфонічних методів викладу тематичного матеріалу.

У хороших обробках народних пісень О. Яковчука виділяються риси вільного підходу щодо опрацювання першоджерела: майстерне використання тембральної драматургії, хорової колористики і звукообразності, динамізації (і навіть вокальної «симфонізації») форми, тональних та жанрових контрастів (поєднання вокального і танцювального жанру), поліфонічності та політональності в поєднанні з розкриттям первинної краси української народної мелодії. Усе це свідчить про надзвичайну майстерність композитора в царині опрацювання народно-пісенного матеріалу і велику зацікавленість фольклорною спадщиною українського народу.

Постать видатного українського композитора нашого часу О. Яковчука окреслюється багатогранністю творчого обдарування й репрезентує нові виміри розвитку українського музичного мистецтва в міцному взаємозв'язку з українськими та світовими музичними традиціями.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в більш детальному вивченні окремих жанрових напрямків творчості композитора.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волошина Т. К. Утвердження індивідуальності пошуків О. М. Яковчука. *Вісн. Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*. 2013. № 1. С. 152–154.
2. Країнська І. Особливості інтерпретації та виконавські аспекти циклу «12 прелюдій і фуг» О. Яковчука. *Музикознавчі студії Ін-ту мистецтв Східноєвропейського ун-ту та НМАУ*. Луцьк: 2012. Вип.10. С. 206–214.
3. Кривицька Т., Цейко Н. «Школа гри на фортепіано» Олександра Яковчука. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк: 2022. Вип. 2. С. 25–32, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-2-4>
4. Кушнірук О. П. Антологія обробки української народної пісні. *Слово просвіти*. 2018. 20 вер. URL: <http://slovo-prosvity.org/2018/09/20/antolohiya-obrobky-ukrajinskoji-narodnoji-pisni/> (дата звернення: 20.09.23)
5. Кушнірук О. П. Джерелознавчі аспекти проблеми «композитор і фольклор» у творчості О. Яковчука. *Мистецтвознавчі записки*. Київ: Міленіум, 2019. Вип. 35. С. 230–234.
6. Кушнірук О. Перша українська «Школа гри на фортепіано». *Слово Просвіти*. 2020а. 12 лют. URL: <http://slovo-prosvity.org/2020/02/12/persha-ukrains-ka-shkola-hry-na-forte-piano/> (дата звернення: 21.09.23)
7. Кушнірук О. П. Симфонічний стиль Олександра Яковчука: динаміка становлення. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2020б. Вип. 127. С. 27–38.
8. Кушнірук О. Хорові перлини Олександра Яковчука. *Музика*. 2016. № 1. С. 48.
9. Національна спілка композиторів України. Яковчук Олександр Миколайович. URL: <https://composersukraine.org/index.php?id=605> (дата звернення: 15.09.23)
10. Щириця Д. О. Творчість Едгара Вареза: взаємодія традиційного та креативного: дис. на здоб. вч. ступеню канд. мистц-ва: 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Нац. Муз. академія України ім. П. І. Чайковського. К., 2019. 228 с.
11. Яковчук Н. Д. Камерно-інструментальні ансамблі О. Яковчука: жанрово-стильовий аспект: дис. ... канд. мист.: 17.00. 03 / ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. К., 2017. 224 с.

12. Яковчук О. Передмова. Українські народні колядки та щедрівки для дитячого хору а cappella. К.: Поліграфічний центр «Фоліант», 2015. С. 5–24.
13. Яковчук О. Школа гри на фортепіано. Київ: Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. 256 с.

REFERENCES:

1. Voloshyna, T. K. (2013). Utverdzhennia indyvidualnosti poshukiv O. M. Yakovchuka [Confirmation of the individuality of O. M. Yakovchuk's searches]. *Visn. Derzh. akad. kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 1, 152–154 [in Ukrainian].
2. Krainska, I. (2012). Osoblyvosti interpretatsii ta vykonavski aspekty tsykladu «12 preliudii i fuh» O. Yakovchuka [Peculiarities of interpretation and performing aspects of the cycle «12 preludes and fugues» by O. Yakovchuk]. *Muzykoznavchi studii In-tu mystetstv Shkhidnoievropeiskoho un-tu ta NMAU*, 10, 206–214 [in Ukrainian].
3. Kryvytska, T. & Tseiko N. (2022). «Shkola hry na fortepiano» Oleksandra Yakovchuka [«Piano Play School» by Oleksandr Yakovchuk]. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 25–32 [in Ukrainian]. doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-2-4>
4. Kushniruk, O. (2018). Antolohiia obrobky ukrainskoi narodnoi pisni [An anthology of Ukrainian folk song processing]. *Slovo Prosvity*, 20.09. Retrieved from: <http://slovoprosvity.org/2018/09/20/antolohiya-obrobky-ukrajinskoji-narodnoji-pisni/> [In Ukrainian].
5. Kushniruk, O. (2019). Dzhereloznavchi aspekty problemy «kompozytor i folklor» u tvorchosti O. Yakovchuka [Source studies aspects of the problem «composer and folklore» in the works of O. Yakovchuk]. *Mystetstvoznavchi zapysky*, 35, 230–234 [In Ukrainian].
6. Kushniruk, O. (2020a). Persha ukrainska «Shkola hry na fortepiano» [The first Ukrainian «Piano School»]. *Slovo Prosvity*, 12.02. Retrieved from: <http://slovoprosvity.org/2020/02/12/persha-ukrains-ka-shkola-hry-na-forte-piano/> [In Ukrainian].
7. Kushniruk, O. (2020b). Symfonicnyi styl Oleksandra Yakovchuka: dynamika stanovlennia [Oleksandr Yakovchuk's symphonic style: dynamics of development]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 127, 27–38 [In Ukrainian].
8. Kushniruk, O. (2016). Khorovi perlyny Oleksandra Yakovchuka [Choral pearls of Oleksandr Yakovchuk]. *Muzyka*, 1, 48 [In Ukrainian].
9. Natsionalna spilka kompozytoriv Ukrainy. Yakovchuk Oleksandr Mykolaiovych [Yakovchuk Oleksandr Mykolaiovych]. Retrieved from: <https://composersukraine.org/index.php?id=605> [In Ukrainian].
10. Shchyrytsia, D. O. (2019). Tvorchist Edhara Vareza: vzaiemodiia tradytsiinoho ta kreatyvnoho [The work of Edgar Varez: the interaction of traditional and creative]. *Candidate's thesis*. Sumy: SumDU [In Ukrainian].
11. Yakovchuk, N. D. (2017). Kamerno-instrumentalni ansambli O. Yakovchuka: zhanrovo-stylovyi aspekt [O. Yakovchuk's chamber-instrumental ensembles: genre-style aspect]. *Candidate's thesis*. Sumy: SumDU [In Ukrainian].
12. Yakovchuk, O. (2015). Peredмова. Ukrainski narodni koliadky ta shchedrivky dlia dytiachoho khoru а cappella [Preface. Ukrainian folk carols and carols for a cappella children's choir]. Kyjiv: Polighrafichnyj centr «Foliant» [In Ukrainian].
13. Yakovchuk, O. (2019). Shkola hry na fortepiano [Piano play school]. Kyjiv: Polighrafichnyj centr «Foliant» [In Ukrainian].